

Náš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsako soboto: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za celo leto 5 K, za pol leta 2 K 50 v. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istočasno vposlane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v.

Z mesečno prilogo
Slovenska Gospodinja

Uredništvo in upravnništvo je v Kamniku, kamor naj se izvolijo pošiljati dopisi, naročnina in reklamacije. Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo tristoletna petit-vrsta po 14, 12 in 10 v. za 1-, 2- oz. 3krat, za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: Razvoj, bistvo in nevzdržnost dualizma. — Klerikalizem in posvetni stan. — Velik preobrat na Hrvaškem: konec madžaronov. — Novo ministrstvo. — Političen pregled. — Štajersko: Razno. — Koroško: Razno. — Primorsko: Razno. — Kranjsko: Iz Slov. Kmetijske Neodvisne Stranke. Razno. — Figaro. Podlistek: Beguni z otoka Sahalina.

Razvoj, bistvo in nevzdržnost dualizma.

I.

Kako je prišlo do dualizma?

(Hijena iz Brescije. — Bahovi huzarji. — Vojska z Italijo. — Diplomati leta 1860. in 1861. — Madžari zahtevajo svojo ustavo. — Dve stranki: Deák in Tisza. — Deák zmaga s 155 glasovi proti 152. — Vlada odklanja vsako misel na dualizem. — Razne spomenice. — Vlada popušča. — Deák izgotovi pogodbo.)

Ko je bežal Ljudevit Košut čez ogrsko mejo in se je udalo 30.000 mož madžarskih vstašev s 144 topovi na večer dne 13. avgusta 1849 pri Vilagósu ruskemu generalu Rüdigerju, ki je pripeljal carske čete na pomoč habsburški dinastiji in je mogel brzojaviti Paskjevič v Peterburg: „Ogrska leži pred nogami Vašega Velikanstva“, je bilo konec ustavnemu življenju na Ogrskem. Kot absolutni cesarski namestnik je bil poslan tja Haynau, znan pod imenom „hijena iz Brescije“, (ki se je odlikoval po svojih grozodejstvih ne samo v Bresciji, ampak tudi v Bergamu), da kaznuje po cesarjevem naročilu upornike. Divjal je Haynau strahovito: ministrskega predsednika neodvisnega kabineta je ukazal obesiti — Batjani si je prihranil to sramotno kazen s tem, da si je zadal na vratu globoko rano, tako da je bil končno ustreljen — trinajst prvih generalov deloma ustreliti, deloma obesiti, tako tudi nekaj ministrov, predsednika gosposke zbornice; v ječo od 8—20 let

Beguni z otoka Sahalina.

Sibirska povest. Spisal Vladimir Karalenko. (Dalje.)

3.

Ko je spil svoj čaj, je sedel zopet k peči. Zaspali še ni smel, ker je moral počakati, da se konj ohladi. Jakutski konji niso sicer bogzna kako krepki, ali pri tem so neverjetno skromni. Na sto in sto vrst daleč prevaža Jakut surovo maslo in druge stvari, ki jih rabijo v rudokopih in delavci v šumah, po krajih, kjer ni na mrvo niti misliti. Sredi gozda prenočuje, napravi si ogenj, njegov konj pa tava po temi v hosti in si išče svoj živež sam: staro travo pod snegom — prihodnjega dne pa je že zopet pripravljen za novo pot. Ali tudi ti konji imajo neko posebnost: takoj po hodu se jih ne sme krmiti, in preden gredo na dolgo pot, ne dobe dan prej nobene krme.

Vasilij je moral čakati tri ure. Ker se tudi jaz nisem vlegel k počitku, sva sedela oba drug drugemu nasproti. Skoro ves čas sva molčala. Vasilij — ali kakor se je imenoval sam rad Bagilaj — je polagal trsko za trsko na pojemačoči ogenj, kakor delajo tudi Jakuti vsako zimsko noč.

je poslal razne škofo, na stotine duhovnikov je zaprl v samostane. Tako ni bilo o kaki ustavni oblasti niti govora. Ogrska je bila razdeljena na osem velikih distriktov tako, da je imela v vsakem izmed teh po ena narodnost premoč: bodisi Hrvatje, Srbi, Slovaki, Romuni, Nemci ali Madžari.

Ko je sredi leta 1850. Haynau nenadoma padel, so nehala sicer grozodejstva, strogost absolutizma pa je ostala ista. Velik vpliv na celo javno življenje v monarhiji je dobil nekdanji bojevnik za svobodo in revolucionar, zdaj minister za notranje zadeve, Aleksander Bach. Njegovih uradnikov ni imenovalo ljudstvo drugače, nego bahove huzarje. Germaniziral je kar in kolikor se je dalo; kot oproda pri tem delu mu je slepo služil naučni minister grof Lev Tun. Na Ogrskem je Bach razveljavil dolgoletne, ondodnemu pravnemu čutu lastne postave in jih zamenjal z avstrijskimi in tedanji cesarski namestnik na Ogrskem, nadvojvoda Albreht, je bil preslab kakor prevelik birokrat, da bi storil kaj proti takemu samolastnemu nasilnemu početju. V Avstriji je nasledoval zopet knezu Schwarzenbergu na predsedniškem stolu ministerstva grof Buol Schauenstein, ki oba za notranje razmere v Avstriji niti smisla nista imela, pač pa sta slepomišla na zapadu za hegemonijo Avstrije v nemški zvezi.

Kdo ve, kako bi se še razvile stvari, da ni prišla vmes vojska leta 1859., v kateri je bila Avstrija pobita v Italiji. Ali ne samo poraz naše monarhije, veliko strahovitejše so vplivale stvari, ki so jih razkrinkali kasnejši dnevi: najvišji državni krogi plemenitažev, generalov in bankirjev so tako sleparili z denarjem, da so oškodovali državo pri dobavi vojnih potrebščin za stotine in stotine milijonov, in doznalo se je, da je celo c. kr. vlada izdala celih 111 milijonov goldinarjev kar na skrivnem. Finančni minister

„Daleč!“ — je dejal po dolgem molku, kakor da bi odgovarjal lastnim mislim.

„Kaj?“ ga vprašam.

„Daleč od tu je naša domovina — Rusija. Tu je vse drugače — celo konji: pri nas doma je prva potreba konju po ježi krma; če pa storiš isto s tem, ti žival pogine. Ravno tako ti ljudje žive po šumah in jedo konjsko meso, kar surovo — celo mrhovino — Bog jim odpusti! Pfuj! Nobene sramežljivosti nimajo. Če vstopiš v njih jurto in potegneš mehur izza pasa, da si nabašeš svojo pipo, brž ti nastavijo svojo roko: daj še meni!“

„No, tu je navada taka“, sem dejal jaz. „Saj dajo tudi oni, kar imajo. Na ta način so pomagali tudi vam, da ste se postavili na noge.“

„To res.“

„Ste s svojim življenjem zadovoljen?“ ga vprašam nadalje. Pri tem sem mu pazno gledal v oči.

On se je smehljaj.

„Da“, je dejal in molčal. V žerjavico je utaknil zopet večjo trsko, ki se je hitro zagorela. Njoni plamen je razsvetil njegovo lice. Motno so gledale njegove oči.

Bruck in razni drugi so se iz strahu pred škan-dali ustrelili, mnogo generalov in drugih je romalo v ječe. Vse je bilo tako razrušeno v Avstriji, zaupanje v najvišje kroge ni izgubilo samo ljudstvo, ampak celo dvor sam. Zato se je zatekel vladar v tej veliki stiski k ljudstvu in obljubil ustavo najprej v oktobrskem diplomu leta 1860. in kasneje v februarjem leta 1861. Grof Buol Schauenstein, ki jo je v vojski z Italijo tako nesrečno zavozil, je demisioniral in nasledoval mu je grof Rechberg, ki pa je predsedoval ministerstvu le nekaj mesecev in se umaknil s februarjskim patentom znanemu Schmerlingu. S tem je bila dana vsem narodom v monarhiji ustava. Schmerling je napravil načrt za državno zbornico, v kateri je z umetno volilno geometrijo — ki velja v glavnem še danes — zagotovil premoč nemštvu. Obudil je k življenju deželne zbornice, ki so imeli nalogo, pošiljati v državni zbor poslance iz svoje srede. Ljudstvo je pričelo voliti poslance v državni zbor šele šest let kasneje.

Ali Madžari s februarjskim patentom niso bili zadovoljni in niso hoteli poslati svojih mož v zbornico. Pa tudi nekatere avstrijske kronovine — Šlezija, Galicija in Tirolska — so se temu dlje časa upirale, toda naposled so se vendar udale. Ne tako Ogrska. Njih državni zbor ni poslal nikogar na Dunaj, pač pa je začel z agitacijo v komitatih, ki so pričeli pošiljati na vladarja adrese, v katerih so prosili in zahtevali samostojno ustavo. Februarjski patent namreč ni poznal nobenega dualizma, nobene posebnosti z Ogrsko, ta je bila prav tako navadna provinca kakor Kranjska ali druge kronovine.

Madžari seveda še niso pozabili svojega upora leta 1848. in 1849. Slej kot prej so se hoteli dvigniti iz nova, in njih bivši voditelj, Ljudevit Košut, ki je bival v tujini, jih je v

„O gospod, ko bi vam hotel praviti! — Ničesar dobrega nisem videl v svojem življenju in tudi sedaj ne vidim. Kvečem do mojega osemnajstega leta je bilo nekoliko boljše za me. Srečno sem živel, dokler sem poslušal svoje stariše; ko pa sem izgubil te, je bilo tudi z mojim življenjem končano. Od tedaj sem vedno pripravljen na smrt.“

Pri teh besedah se je vlegla senca na njegovo lice, spodnja ustnica je zatrepetala kakor pri otroku — kakor da je postal tudi on zopet dete, ki „posluša svoje stariše“, samo da ni manjkalo dosti, in to dete bi plakalo, solzilo se. Vse zlo s svojega izgrešenega, izgubljenega življenja.

Zapazil je, kako nepremično sem imel vanj uprte svoje oči. Zbral se je, stresnil z glavo.

„Kaj hočem!... Morda bi poslušali rajši, kako sem ubežal z otoka Sahalina?“

Poslušal sem njegovo pripovedovanje do zgodnjega jutra...

* * *

V jasni poletni noči leta 187* se je zibala po valovih japonskega vodovja ladja „Nižji Novgorod“. Gost dim se je valil iz njenega dimnika. Na levi smo že videli skalnato obrežje kot mo-

tem na tihem podpiral. Žel je velike uspehe na angleškem kraljevem dvoru, pri francoskemu cesarju Napoleonu III., na italijanskem dvoru itd. Pri otoku naše Istre, malem Lošinju, je stala leta 1859. cela francoska mornarica, ki je imela na krovu moštvo, katerega izkrcanje in prodiranje v Ogrsko in tamošnje združenje z madžarskimi legijami je preprečila le naša precej močna posadka ob morskem obrežju. In gotovo bi prišlo na Ogrskem do novega upora, da ni pustil Madžarov Napoleon III. v odločilnem trenutku na cedilu in so se odtegnile kmalu nato še ostale države. Madžari so uvideli, da se nimajo nikamor več zanašati in vedno močnejša je postajala tista stranka, ki je želela mirnim putem doseči to, kar se ni dalo z orožjem: samostojnost Ogrske.

Ko se je zbrala ogrska državna zbornica dva meseca po februarškem patentu, se je pokazalo to cepljenje stremelj tudi na zunaj.

Najimenoitnejša moža, ki sta vodila stranko, ki je bila za mirno sporazumljenje z vladarjem, sta bila Fran Deák in grof Julij Andrassy. Slednji je bil obsojen leta 1850. na vislice, kasneje pa pomiloščen; ker je ubežal v tujino, je visela na vrvi samo črna tablica z njegovim imenom. Druga stranka, ki je hotela vedno zgrabiti le za orožje, pa je imela svoja duševna voditelja v Košutovem intimnem prijatelju in zavezniku grofu Telekiju in Kolomanu Tiszi — kasnejšem notranjem, finančnem ministru in 15letnem ministrskem predsedniku! Stranka za sporazumljenje je predlagala v zbornici addresso na vladarja, v kateri se naj pokaže vso potrebo in upravičenost zahteve po ustavi, stranka Telekija in Tisze pa je hotela storiti takoj sklep, glasom katerega se upelje ustava. Debata je bila nenavadno strastna in viharna, in kar nič ni motilo razprave, da se je ustrelil med tem grof Teleki — pravijo, da vsled tega, ker se je zavezal vladi, ko ga je pomilostila in mu dovolila povratek v domovino, da ne bo več stopal na revolucionarno pot, in ga je vlada zdaj na to obljubo spomnila — strast in razburjenost ni poglela. Najizvrstnejši govorniki so utemeljevali po cele ure svoje stališče. Naposled je zmagała po teku treh tednov Deákova stranka proti Tiszovi. Adresa je bila sprejeta s 155 glasovi proti 152!

V tej adresi — ki je bila Deákovo delo — se je spominjalo vladarja na zgodovino Ogrske zadnjih 800 let in zlasti povdarjalo, da ima Ogrska nepolitično pravico do lastne ustave t.j. do svoje neodvisnosti tako v upravi kakor v zakonodajstvu. Adresa se odločno obrača od februarškega patenta, češ, da noče Ogrska nobene oktroirane (vsiljene) ustave, pač pa hoče svojo lastno nazaj.

Morda bi imela ta adresa na tedaj 31letnega vladarja kaj več vpliva, da ni vstopil vmes ministerski predsednik Schmerling. Znal je pregovoriti vladarja, da ni vpošteval adrese, pač pa je izdal poseben odgovor na njo, v ka-

drikasto črto daleč tam na obzorju, na desni pa so se izgubljali valovi tja do morske ožine La perouse v neizmerni daljavi. Parnik je krenil v stran proti Sahalinu. Otoka ni bilo razločiti s prostim očesom.

Na krovu je bilo vse tiho. Le spredaj na zgibu ladje so stali v srebrni mesečini ladjevodeci in poveljujoči častniki. Žarek svetlobe je padal skozi line in odseval zopet na površini mirnega morja.

„Nižni Novgorod“ je prevažal kaznjence na Sahalinu. Postave, ki veljajo na ladjah, so že v obče zelo stroge, kaj šele na ladjah s takimi potniki, kakor smo bili mi. Le enkrat na dan smo se smeli sprehajati nekaj časa na krovu, obdani s celo četo stražnikov. Drugače smo tičali ves čas v spodnjih prostorih pod krovom.

Kraj, kjer smo bili zaprti, je bila velika nizka dvorana, v katero je padala luč skozi line, ki so se proti svojemu koncu vedno bolj zoževale, tako da so naposled kakor izginile. Sredi dvorane je stalo dvoje vrst mrež in kolcev, ki so obmejevali poseben hodnik, v katerem so stali stražniki, leno se naslanjajoč na svoje puške. Po noči je brlelo na stropu v teh mostovžih nekaj svetilk.

terem se postavlja na stališče, da ni bilo med Avstrijo in Ogrsko nikdar nobenega dualizma, pač pa samo realna unija, da ne more biti razmerje med obema polovicama drugačno nego sloneče na obeh zadnjih cesarskih diplomah (okt. 1860 in feb. 1861), sicer pa da je izgubila Ogrska s svojim uporom vsako pravico kake posebnosti.

Na ta cesarjev odgovor je izdelal Deák drugo addresso, ki je govorila odločneje in jasneje, da je ustava edina pot, ki ostane vladarju, ako noče pretrgati vseh medsebojnih zvez. Na to v ogrski zbornici z največjim entuziazmom sprejeto addresso je odgovoril vladar na Schmerlingov predlog z razpustom zbornice. Preden se je ta razšla, je sklenila na Deákov predlog še odločen protest proti takemu postopanju.

Vsi madžarski magnatje so bili po koncu. Ali kmalu je njih razsrjenost še narastla: vladar je razpustil za državnim zborom še komitatske kongregacije, peštanski municipij, namestniški svet, mesta velikih županov so zasedli cesarski komisariji, pobiranje davkov in novačenje vojakov je odredila cesarska naredba.

Da ne more nastati iz tega nič dobrega, so spoznali tudi nazadnjaki, cesarski vladi udani konservativci. Ena teh struj, takozv. „mladi konservativci“ so predložili neposredno dvoru (leta 1863.) načrt, po katerem naj bi se našlo pot iz dolgih zmed. Ta načrt je zanimiv zlasti vsled tega, ker omenja prvič obe polovici na podlagi dualizma z delegacijama, ki jih voli vsak parlament iz svoje srede, da razpravljata o skupnih zadevah. V tem smislu je podal tudi grof Apponyi cesarskemu dvoru tako spomenico. Svoj načrt, ki pa se ni od teh mnogo razlikoval, je imel tudi Deák.

Dvor je zavrgel vsak načrt. Med tem sta se zedinila Apponyi in Deák po dolgem delu na skupno spomenico. Taknila sta se vsakega vprašanja in izdelala precizno in podrobno izdelan načrt, kako je preustrojiti monarhijo, da varuje po eni strani politično velemoč države, po drugi strani pa zagotovi Ogrski popolno samostojnost.

Fran Deák je napisal leta 1865. v „Pesti Napló“ oni znameniti velikonočni članek, v katerem se obrača naravnost na vladarja, na njegov čut pravičnosti. V tem članku povdarja, da imajo Ogri zaupanje v njegovo pravicoljubje, zato trdno pričakujejo, da jim vrne ustavo. Obenem so izšli tudi v drugih listih z Deákovo vednostjo članki, ki so obširno tolmačili, kako je mogoče izvesti ta načrt.

To je imelo na vladarja vpliv. Odpustil je Schmerlinga in na njegovo mesto je prišel grof Belcredi. Cesar je prišel osebno v Budapešto, kjer si je ogledal poljedelsko razstavo in stopil v zvezo z raznimi politiki. Obenem je sklical državni zbor, katerega duša je bil Fran Deák. Sam vladar je otvoril parlament in pozval v prestolnem nagovoru zbornico, naj doseže so-

Vse naše življenje v teh prostorih se je vršilo vpričo stražnikov za onimi mrežami. Naj je pripekalo vroče solnce ali je tulil veter, naj so oblivali vali ladjo, da so pokale njene stene in se upogibali jadreniki — tu je poslušalo vedno na stotine zaprtih ljudi razsrjenost vetra, ne da bi imeli še kak interes, kaj se godi nad njimi, ki jim je vseeno, kam jih pripelje ta plavajoča ječa.

Na ladji je sicer mnogo več kaznjencev kakor stražnikov, ali vzlic temu je vsak punt nemogoč. Skrbeli so za vse, tudi za najbolj nemogoče: recimo da bi se uprle te človeške zveri in zdivjale v neukrotljivi besnosti, da bi izgrešili streli vojakov, zavarovani v onem mostovžu od obeh strani z debelim omrežjem in bi polomili ujetniki ta železni plot — vendar preostane poveljniku ladje še eno mogočno sredstvo. Ni mu treba družega, kakor stopiti k cevi, ki vodi k mašinistom in zaklicati one male besede: „odprite ventile!“

„Na povelje!“ — in ta raj zatem bi se ulila na kaznjence vroča para k r v potokih, ki bi nas vse pokončala. To je najizbornejše sredstvo, ki bi preprečil vsak odpor z naše strani.

(Dalje prih.)

glasje med državno celoto kot velesilo na zunaj in samostojnost Ogrske na znotraj.

Vojska z Nemčijo v naslednjem l. 1866., kjer smo bili Avstrijci zopet neusmiljeno tepeni — pruske čete so stale štiri milje pred Dunajem — je po eni strani zavlekla delo ogrske zbornice, po drugi strani pa zopet znova dokazala gnjilobo države na podlagi, na kateri je slonela do zdaj: vsi narodi odvisni od Dunaja. Razsul se je vojaški in birokratski (uradniški) režim in treba je bilo vstvariti nekaj novega, Belcredi je nadomestil baron Beust in cesar je poklical Deáka k sebi na Dunaj. Ti dogodki so pomenjali, da se bliža naše državopolitično življenje drugačni podlagi.

Deák je izgotovil nagodbo.

(Dalje prih.)

Klerikalizem in posvetni stan.

(Bistvo klerikalizma. — Odvisnost posvetne kulture. — Klerikalizem nastopa pod krinko. — Papeža Leon XIII. in Pij X., ter posvetni stan. — Klerikalno časopisje. — Šolstvo. — Klerikalne šole na Bavarskem. — Vseučilišče. — Klerikalizem hoče zadušiti tudi vsak neodvisni nastop katoliških vernikov.)

Politična moč duhovščine, nadvlada v vsaki stvari in vsakem oziru po duhovščini, izigravanje katolicizma v kulturno in politično-socialno stran — to je bistvo klerikalizma. Vera in cerkev je danes nekaj dvojega: vera pomenja — oziramo se le na naše razmere — nauk Kristov, cerkev pa hierarhijo t.j. vlado duhovščine. Iz tega sledi, da smatra cerkev duhovščino kot stan, ki stoji visoko nad drugimi, kakor je zapisal papež Pij IX. jasno in točno v letu 1854. izdanem silabu. Cerkev, t.j. klerus (duhovščina), je od papeža do zadnjega kaplana po ultramontanskem (strogopapeževem) naziranju nositelj ne samo verske kulture, ampak tudi učitelj vseh lajkov (posvetnjakov). Papež Leon XIII. kakor razni njegovi škofje in kardinali so pisali in delovali v tem smislu, kakor da je vso omiko nas krščanskih narodov, tudi v posvetno-političnem in socialnem oziru, spraviti v odvisnost in pod avtoriteto hierarhije. Ultramontanizem kot klerikalni kulturni ideal stremi tako po vladanju vse kulture katoliških lajkov kakor se na drugi strani odločno upira, da bi pripoznal enakovrednost kulturnega dela lajkov; da, mu odreka celo pravico do obstoja.

Ali moderne države in razvoj človeške omike v novi dobi so povzročile vedno večjo ločitev kulture od cerkvenega vodstva, od duhovščine. Demokratizacija v najnovejšem času zahteva vedno večjo samostojnost katoliških lajkov. To je spoznala tudi slovenska klerikalna stranka: najprej si je izbrala voditelja v lajiku, naposled je izpremenila svoje ime „katoliška“ v „ljudska“. Vzlic temu pa se upre klerikalizem vsakemu samostojnemu nastopu svojih lajkov, in zato se ni čuditi, če toži tudi slovenska duhovščina tako mnogokrat, da so skoro vsi delavni in prosvetljeni posvetnjaki izven njene stranke. Pomanjkanje inteligentnih sili torej rimsko-katoliško duhovščino, če hoče obdržati v svojem taboru širše sloje, da mora predvsem za te skrbeti, če tudi v škodo višjih slojev.

Papež Leon XIII. je imenoval kot dve najlepši čednosti vsakega katoliškega lajika: poslušnost napram duhovski gosposki in enotnost v zastopstvu cerkvenih interesov. O veri torej tu ni govora. Tudi je ravnoisti papež odločno obsojal takozvani „amerikanizem“, t.j. naprednjaško gibanje v katolicizmu, ki hoče dati lajikom priliko za dejansko sodelovanje pri katolicizmu. Sedanji papež Pij X. je povdarjal, da morajo biti vsi lajiki dobri verniki, ki morajo biti poslušni „cerkvi“ tudi pri vsakem posvetnem kulturnem delu, da morajo varovati pravice duhovščine za kulturno vodstvo sveta in da s v o j e g a naziranja, lastne kulture, ne smejo imeti. V tem oziru je opaziti oblast klerikalizma nad posvetnjaki v dvojnem oziru: enkrat kot direktno vodstvo duhovščine (n.pr. pri volitvah), drugič pa v bolj posrednem smislu kot klerikalne ideje, ki edino bi smele biti upravičene po naziranju duhovščine.

V svrhu razširjenja svojega vpliva vporablja klerikalizem — kakor delajo to vse poli-

tične stranke — v prvi vrsti časopisje, ki služi predvsem v obrambo cerkvenih pravic t. j. duhovščine. Pogled na klerikalno časopisje (Slovenec, Gorica, Domoljub, Slovenski Gospodar itd.) nam kaže tudi, da so uredniške moči v pretežni večini duhovniki sami. Nekateri listi (n. pr. Slovenec, Domoljub) gredo v tem celo tako daleč, da si vzamejo kot odgovorne urednike duhovnike, ki jih ščiti poslanska imuniteta, tako da ni mogoče priti takim listom do živega in naj pišejo kar hočejo. Tako ne dela na Slovenskem nobena druga stranka več.

Sovraštvo klerikalizma vsakemu samostojnemu in neodvisnemu nastopu posvetnjakov se kaže tudi v dnevnih noticah in člankih teh listov, kjer se neprestano ščuva in grdi vse „cerkvi sovražne“ liste in se stvar na umeten način tako zavije, da misli vsak priprost človek, da se gre proti veri! Isto tendenco opazamo tudi pri klerikalnem leposlovnem čtivu, ker se napravi vse majhno za veliko, kjer je po svojem duhu klerikalno; nasprotno se skuša pobijati vse resnično veliko, če ni pisano v strogo klerikalnem strankarskem smislu.

Še mnogo bolj kot časopisje, kažejo šole, da ne mara ultramontanizem samostojne posvetne omike. In nič se ni čuditi, če se napenja klerikalizem tako strahovito, da bi spravil šolstvo pod svojo odvisnost, kajti baš boj za šolo je odločilen, ali zmaga klerikalna ultramontanska kultura ali pa ona narodna kultura, ki jo hočejo moderne države ali pa na višku časa stoječi posamezni ljudje kakega naroda. Povdarjamo naj na tem mestu — vse drugo je itak več ali manj znano, kako si misli klerikalizem šolstvo — samo to, da hoče klerikalizem odpraviti državno šolsko obveznost, kakor pravi „v znamenju prostosti“. Ali zelo bi se motil, kdor bi mislil, da hoče klerikalizem prepustiti šolanje svojih otrok starišem: on hoče vpeljati mesto državno onnipotenco (vsemogočnost) cerkveno. Sad teh šol vidimo v onih krajih, ki so pod odločno klerikalno vlado, kakor je Bavarska. Pouk je v rokah duhovnikov in redovnic, in posvetni učitelji se neprestano bridko pritožujejo, da so vedno zapostavljeni, da se jih smatra za manj vredne in da do vodstva kake šole ne morejo priti. In vendar so ti učitelji sami strogi — klerikalei. Jasno znamenje torej, da klerikalni ultramontanizem tudi na šolskem polju samostojne katoliške posvetne omike ne pripusti.

Kar velja za nižje šole, velja seveda tudi za visoke, in tu zlasti za pouk na vseučiliščih. Klerikalni krogi vedno rujejo proti državnim univerzam in hočejo, da naj bodo te šole „proste“. Ali kako si mislijo to neodvisnost od države? Kot odvisnost od ultramontanskih dogem! Ali tudi tam, kjer imajo tako „prosto“ vseučilišče, izpodrine klerikalno osobje vse posvetno, kar nam kaže univerza v švicarskem Freiburgu itd.

Povsodi torej, kamor pogledamo, vidimo, da ni klerikalizem niti v najmanjšem v obrambo ali potrebo vere, pač pa da znači samo težnjo, ki bi rada zaslužila ves posvetni element in ga spravila pod odvisnost tiste duhovščine, ki si dela iz vmešavanja v politiko kapital. Tisti duhovniki pa, ki niso ultramontanskega prepričanja, so preganjani od lastnih tovarišev, ker se zde klerikalizmu nevarni kot vzgled posvetnjakov, kakšen bi duhovnik pravzaprav moral biti. Princip klerikalizma je torej, spraviti posvetni stan v brezpogojno odvisnost od duhovščine. Zato nam je tudi lahko razumljivo, zakaj se postavljajo naši klerikalni krogi tako krčevito po robu prizadevanju naših z dušo in srcem katoliško mislečih kmetov, ki se postavljajo neodvisno na svoje lastne noge. Da bi preprečili tak nastop, zato delajo na vse kriplje in z vsemi sredstvi.

M. Č.

Novo ministrstvo.

Od leta 1867. do danes še nismo imeli tako močnega ministrstva, kakor sedaj. Ako bo odgovarjala številni moči — dobili smo 12 ministrov, nobenih vodij — tudi življenjska moč, je seveda drugo vprašanje. Ker je parlamentariziran le del kabineta in je večina portfejev v urad-

niških rokah, so nekateri mnenja, ki je je seveda odobravati, da je treba odpraviti tudi te ostanke birokratizma: o usodi ljudstva in narodov odločaj le ljudstvo in narodi — seveda bo izvršena ta zahteva šele tedaj, ko se ne poslove le uradniški ministri, ampak izginejo tudi kurije v parlamentu in predprave posameznih stanov.

Sedanje ministrstvo obstoji iz sledečih mož:

Beck, predsednik; Schönaich, deželna bramba; Klein, pravosodje; Korytovski, finančni minister; Bienenrth, minister za notranje zadeve; grof Auersperg, poljedelstvo; Fořt, trgovski minister; Marchet, pouk in bogočastje; poslanec Derschatta (Nemec), železnice; ministri brez posebnih poslov: poslanci Dzieduszycki (izg. Džidušicki, Poljak), Pacak (Čeh) in Prade (Nemec).

Bolgarija.

(Nova luka ob Črnem morju.) Bolgarski knez je z veliko slovesnostjo otvoril luko v Varni. Slavnosti se je udeležilo deset bojnih in mnogo trgovskih ladij. K nesreči je nastal v salonu, kjer bi se moral vršiti slavnostni obed, požar, tako da je bil potem banket na nemški prevoznici ladji Stambul. (Varna je nekdanja kolonija Odessos, ki jo je ustanovil še Milet. Leta 1444 so bili tu Ogri od Turkov poraženi, leta 1610. so vzeli mesto Turkom Kazaki, ki so prišli od Dnjepra in oprostili ob tej priliki 3000 kristjanskih sužnjev. Kasneje je prišla trdnjava Rusom v roke. V Krimski vojski so jo zasedli Angleži in Francozje, 1878. jo je dobila Bolgarska. Varna šteje danes 30 tisoč prebivalcev (med temi 6000 Turkov, toliko Grkov in 3000 Armencev) in ima 18 mošej in 8 cerkva. Preko Varne gredo vsi izdelki Vzhodne Bolgarije.)

Rusija.

(Smrtna kazen.) Kakor javlja Rječ, se je izrekel ministrski svet na predlog ministra za pravosodje, da je smrtno kaznen odpraviti.

(Nov predsednik.) Car je imenoval senatorja Frischa predsednikom ministrskega sveta. (Frisch je rojen Nemec iz baltiških pokrajin. Frisch je star 73 let in kot posebni ljubljeneц carjev je otvoril tudi dumo.)

Mandžurija.

(Mukden.) Otvoritev Mukdena mednarodni trgovini se je vršila na najslavnejši način. Japonska izroči tudi luko Dalnij pri Port Arturju čim prej javnemu mednarodnemu prometu. (Upravo Mandžurije prevzamejo japonski konzuli.)

Grška.

(Naročilo v Avstriji.) Grška vlada je naročila pred dvema leti v avstrijskih orožarnah 60.000 pušk. Zdaj jih je naročila zopet 30.000.

Francija.

(Zborovanje škofov.) Vzlic strogim ukazom papeža, da mora biti posvetovanje koncila vseh francoskih škofov, ki se vrši te dni v Parizu, tajno, se zvedo posameznosti iz govorov raznih škofov. V obče vlada mnenje, da najdejo škofje pot sporazumljenja med cerkvijo in vlado, ki sta, kakor znano, na Francoskem ločeni.

(Splošno pomiloščenje.) Ministrski svet je sklenil predložiti obema zbornicama načrt za splošno pomiloščenje glede obsojencev izza zadnjih nemirov in izgrediv pri popisovanju cerkvenega premoženja, dalje glede protivojaške propagande in prestopkov v časnikarskih ali zborovalnih zadevah.

(250 milijonov deficita.) Francoski proračun za l. 1907. kaže 250 milijonov primankljaja in sicer so ga povzročili izdatki za mornarico (40 milijonov), za vojne namene (30 m.), za upeljavo zavarovanja v starost (70 m.); dohodki prihodnjega leta pa se zmanjšajo za celih 90 milijonov. Finančni minister hoče uvesti vsled tega nove monopole, zlasti na petrolej.

Španija.

(Atentat na kralja.) Ko se je vračal španski kralj s komaj poročeno soprogo-kraljico iz cerkve, je vrgel nanj neznan človek iz četr-

ttega nadstropja neke hiše v cvetice zavito bombo, ki je padla prav pred sprednja kolesa kraljevega voza. Učinek eksplozije bombe je bil naravnost strahovit. Do sto oseb je ubitih in težko ranjenih. Vse okrog voza je potrgalo in razbilo — samo kraljevi dvojici se ni ničesar zgodilo. Da bi bil voz le pol metra naprej, bi bila tudi kralj in kraljica raztrgana. Naravno, da je bilo razburjenje nepopisno. Jasno je bilo, da je vrgel bombo kdo anarhistov. Pričetkom je bilo vse zasledovanje po storilecu zaman. Kmalu pa se je zaznalo za sled. Izkazalo se je, da je iskati atentatorja v osebi na slaba pota zaišlega tovarniškega sina Mateo Morala. Vendar ni prišel storilec več v roke pravici: usmrtil se je s samokresom v tistem hipu, ko ga je prijel tajni policijski agent v neki blizu Madrida ležeči vasi. Oblasti iščejo nestrpno po sokrivcih, ki jih je moral imeti Mateo, kakor kažejo vse okolnosti.

Nemčija.

(Velike vaje.) Manevri nemške mornarice v letošnji jeseni bodo največji, kar so jih imeli na Nemškem do zdaj. Vdeležilo se bo vojne vaje nad 90 velikih bojnih ladij s posadko nad 17.000 mož.

Italija.

(Nadomestne volitve.) Socialistični poslanci so odložili, kakor smo poročali svoječasno, svoje mandate v italjanski državni zbor. Pri nadomestnih volitvah so kandidirali razen enega zopet vsi t. j. 24. Dvajset socialistov je prodrlo, dva sta podlegla, v dveh slučajih je treba še ožje volitve.

(Atentat na laškega kralja.) Italjanski anarhisti so se pripravljali za atentat na italjansko kraljevo dvojico, ki je namenjena dne 24. t. m. v Ancono k blagoslovljenju nove bolnice. Bombe, ki jih je imel skrite neki brivec, so še pravočasno izsledili. Sploh je Ankona torišče anarhistov. Tu je osnoval sloviti anarhist Malatesta med leti 1897 in 1900 vse polno anarhističnih klubov. Malatesta živi zdaj v Londonu, a je z ankonskimi somišljeniki v ozki zvezi. Leta 1895 so sklenili v Ankoni tudi atentat na Krispija.

Indija.

(Lakota in kolera.) Indijski podkralj javlja v London, da trpi indijsko prebivalstvo veliko lakoto, poleg tega se je pojavila v mnogih krajih kolera. Število ljudi, ki potrebujejo nujne pomoči, je pol milijona. Nesrečo je še povišalo močno deževje.

Velik preobrat na Hrvatskem: konec madžaronov.

(Hedervarijevo tiranstvo. — Kdo so madžaroni? — Kuhenov padec vsled punta Hrvatov. — Nečuvana volilna pravica. — Moč opozicije raste. — Svobodne volitve. — Zmaga opozicije. — Drugi usodni dogodek za madžarone. — Madžaronom se odpove tudi ban. — Opozicija triumfira. — Dan praznika na Hrvatskem.)

„Sad je skinut mrtvački kamen s našega narodnoga i političkoga groba.“ Škof Juraj Strossmajer, ko je čul, da je zažgala hrvatska mladina pred Jelačićevim spomenikom v Zagrebu vpričo cesarja madžarsko zastavo.

V zahvalo, da so rešili Hrvatje pod Jelačićem leta 1848. habsburško dinastijo, so bili izročeni na milost in nemilost najprej nekaterim cesarskim komisarjem, potem pa madžaronskim banom.

Vsem Slovencem bo še v živem spominu ime hrvatskega bana Kuhen Hedervarija, moža, ki mu je zaklical leta 1888. Stjepan Radić javno v zagrebskem gledališču, da je navaden tiran, a se ga ban ni upal tožiti, ker je Radić — današnji vodja hrvatske kmetijske stranke — izjavil, da je pripravljen nastopiti za to svojo trditev dokaz resnice. Nad dvajset let je vladal Kuhen nad Hrvati, hujše kakor najslabši absolutist. In da se je mogel vzdržati na površju, ko je imel drugače ves narod proti sebi, toliko časa, se je imel zahvaliti samo madžaronom.

Pod madžaroni razumemo take Hrvate in Srbe, ki so izdali svoj narod in uskočili v ma-

džarski tabor. Hrvatski kmetje pravijo, da so madžaroni „ljudi, koji bi na silu rado biti veći Madžari od samih Madžara“. Ti madžaroni pa so bili obenem še prijatelji Dunaja.

Gospodoval je ban Kuhen s pripomočjo madžaronov kot krvnik v pravem pomenu besede. Kdor se mu je upiral, kdor ga je razkrinkal in govoril resnico, je prišel v ječo, zatrl je vsak časopis in vsako knjigo, ki je pisala kaj proti njemu. Nešteto političnih pravnih je bilo vedno na dnevnem, ki so se obično končale za tožence. Končno pa je bila mera vendar polna: prišla se je buniti vsa Hrvatska, kmetje sami so zgrabili za sekire in kose, da branijo svoje pravice, Hrvatice so razgalile nekoč pred orožniki svoje prsi in so kričale: „pucajte (streljajte), bodite, kad ste takvi junaci, pa puškama udrite na nas, koji nemamo ni štapa (palice) u rukama.“ Kuhen, ki je odnesel najmanj vsako leto 30 milijonov kron denarja Hrvatov v madžarske židovske župe in je storil, da je morala še poleg tega plačevati Hrvatska na leto do 20 milijonov kron ogrskega dolga, je moral naposled vendar iti in na njegovo mesto je prišel drugi madžaron: grof Pejačević. Izpremenilo se je samo ime, samo firma, zistem pa je ostal isti: pest madžaronov je tlačila ves hrvatski in srbski narod!

Kmalu je seveda nastala opozicija proti madžaronom, ali število teh poslancev v hrvatskem saboru je štel komaj pet šest mož, dočim jih je bilo na oni strani šestdeset, sedemdeset in tudi več.

Na Hrvatskem je namreč taka volilna pravica, da sme voliti mestni cestni pometać, obrtniku, kmetu in delavcu, ki plačujejo vsi visoke davke, pa ni dovoljeno voliti! Hrvatskega naroda je nad dva miliona, volilno pravico pa ima le okrog 50.000 mož. Od tega jih je dobrih 20.000 uradnikov, ki morajo — hočeš-nočeš — voliti z madžaroni, dalje nekaj tujcev, blizu 30.000 kmetov, od katerih je ena petina odvisna od srbskih madžaronov in ena petina od hrvatskih, tako da je le okrog 20.000 neodvisnih in hrvatskih, a še to število je znižal Kuhen pri predzadnjih volitvah leta 1901. na tretjino. In na to tretjino je komaj lahko računala hrvatska opozicija — še vedno premalo, da bi strmoglavila madžaronsko vlado nad seboj!

Ali vzlic temu je postajala opozicija samozavestnejša in od dne do dne močnejša. V svojem taboru je imela vse mlade, ki so se jim pridružili tudi starejši narodni boritelji. Novi ban Pejačević je seveda zatiral gibanje kakor je mogel — čitatelji se bodo spominjali, da smo neprenehoma poročali o konfisciranju političnih časopisov, o časnikarskih pravnih i. t. d. — ali ves njegov trud je bil zaman.

Ko je padla na Ogrskem tista liberalna stranka, ki je rodila hrvatske madžarone, je odklenkalo tudi tem. Novi protiliberalni ministrski predsednik na Ogrskem je zapovedal, da ne sme na hrvatske uradnike nihče vplivati, vsakdo ima voliti po lastnem prepričanju. Uspeh tega je bil velik, odvisnost volilcev od madžaronskega bana je bila sijajno dokazana. Zdaj ko ni bilo več pritiska, je zmagala narodna hrvatska opozicija, madžaroni so ostali v manjšini.

Ban Pejačević, ki je še malo pred volitvami izjavil, da sloni vsa njegova moč na madžaronski stranki, je bil glasom lastne izpovedi po volitvah brez vsake opore in splošno je bilo mnenje, da odstopi. Ban je sicer res dal demisijo, ali vladar je ni sprejel.

Med tem se je zgodilo nekaj, kar je bilo odločilnega pomena za popolni razpad madžaronov. Desna roka prej Kuhenova zdaj Pejačevićeva, duša vsemu madžaronstvu, hrvatski minister Tomašić, je prišel v Budapešto. Tu ga je zadelo razočaranje. Liberalna stranka, na katero je opiral on svojo politiko, je bila med tem premagana, in Košutovci so držali s hrvatsko opozicijo, ker jim je ta prej zagotovila vso pomoč v boju proti Dunaju. Tomašić je bil torej osamljen in pod pritiskom Košutovcev, ki so prišli med tem do vlade, je moral obljubiti, da se odtegne političnemu življenju in izstopi iz madžaronske stranke.

Madžarone je torej zadel hud udarec, najhujši: izgubili so svojega prvega voditelja. Pi-

sali smo že tedaj, da je madžaronska stranka in vlada izigrala. Naše slutnje so se res docela vresničile.

Že poraz madžaronov pri volitvah je onemogočil Pejačeviću obdržati se na površju. Ko pa so bili te dni nekateri poslanci hrvatske narodne opozicije pri Košutovcih v Budimpešti, se je odigrala igra in usoda madžaronov do konca. Pod pritiskom poraza doma in zahtev nove ogrske vlade je izjavil na sestanku pri minister-skem predsedniku Wekerliju ban grof Pejačević vpričo hrvatskih opozicionalcev, da izstopi iz madžaronske stranke!

Posledica tega bo izprememba na vseh javnih odločilnih mestih s katerih se bodo morali madžaroni umakniti in napraviti prostor opoziciji. Ban Pejačević se bo moral opirati na narodne opozicionalce — in že poročajo listi, da se meni tudi mnogo bivših madžaronov pridružiti opoziciji.

Po dolgih krvavih bojih, po ljutem preganjanju in zatiranju, po teptanju narodnih pravic in izsesavanju ubogega hrvatskega kmeta, po pašovanju oholih narodnih izdajic, madžaronih, je napočil naposled tudi Hrvatski dan svobode, dan narodnega praznika, ko je Hrvat svoje domovine gospodar!

Štajersko.

Sokolski zlet v Brežicah se je končal s pričakovanim uspehom. Takega dne Brežice še niso doživele. Vsi naporci Nemcev, preprečiti sokolski sestanek, so se izjalovili. Občni zbor Slovenske Sokolske Zveze kakor blagoslovljenje zastave brežiškega Sokola — oboje se je izvršilo v največjem redu in miru. Nemška izzivanja so ostala brezuspešna. — Kot poročilo Zveze naj naznanjamo, da je bil zopet voljen njenim starostom dr. Ravnihar, kot podstarosta dr. Ot. Rybař, kot zvezni načelnik dr. Vik. Murnik, tajnik Bogom. Kajzelj in blag. F. Vesel. Dele-gate na zborovanje so poslala Sokolska društva iz Brežic, Celja, Domžal, Idrije, Jesenic, Kamnika, Kranja, Ljubljane, Mozirja, Novega Mesta, Solkana, Šiške, Trsta, Tržiča, Zagorja in Žalca. Zveza šteje 23 društev, med temi eno žensko. — Zastavi brežiškega Sokola je kumovala dr. Strašekova gospa. Žal, da je preprečil dež nameravano telovadbo na orodju in napovedano ljudsko veselico. Pri slavnostih je sodelovala ljubljanska društvena godba.

Čebelarstvo pri nas zelo napreduje, vendar bi se dalo z intenzivnejšim skupnim združnim delom naš uspeh še mnogo povečati, zlasti potrebne so čebelarske podružnice. Na zborovanju take podružnice v Mali Nedelji je povdarjal tajnik, da ima podružnica sicer za ondote razmere ugodno število članov, t. j. 21, vendar bi se to število lahko še znatno povečalo, če bi se vsi čebelarji zavedali svoje dolžnosti in ne kazali nezaupanja do združništva. (Treba je torej ljudstvo poučiti, kako važno je združniško življenje kot narodno-gospodarski faktor.) Novo čebelarsko podružnico si je ustanovil konjiški okraj, ob kateri priliki je imel potovalni učitelj Jurančič važno in zanimivo predavanje o panjih s premakljivim satovjem itd. Poslušalcev je imel nad 60. Konjiška podružnica, ki šteje 20 udov, ima najlepšo bodočnost. — Ravnoisti učitelj ima to nedeljo t. j. 10. junija pri Zdolškovem čebelnjaku v Celju poučno predavanje o čebelarstvu. Pričetek ob dveh popoldne.

Županom v Celju je bil izvoljen spiritus movens prejšnjega župana Rakuša, odvetnik dr. Jabornegg, njegovim namestnikom dr. Jesenko. Javornik in Jesenko — oba pristna Nemca.

Žrtev svojega poklica. Minulo soboto se je vdrl na delavca M. Čepřlina goreč premog ter ga podsul. Tovariši so slišali klicanje na pomoč, a niso mogli do njega. Sedaj morajo kopati od druge strani do njega, a dobili ga ne bodo vsaj tri dni še ne. Delavstvo je ogorčeno nad inženjerjem Schnetzerjem, ker je menda on kriv nesrečo. Opečena sta tudi dva druga delavca. — V premogovniku nemškega Wolfa v Zabukovci se je odtrgal zvezni mostič med dvema višavama in sta padli s premogovim vozom vred 2 in pol metra globoko Marija Boh

in Marija Weber. Boh je dobila težke telesne poškodbe.

Radgonsko bolnišnico povečajo izdatno. Stroški prezidin bodo znašali nad sto tisoč kron. Dežela je obljubila zelo visok prispevek.

Rešena statistika. Vladne statistike o krentenih in slaboumnih kake dežele so postale zdaj popolnoma nepotrebne. Ključ temu vprašanju so nam podali klerikalni krogi iz Ljubljane. Po njih trditvi nimajo namreč oni, ki so volili Rebeka — torej 2807 volilcev po številu — ne samo nič narodnega ponosa v svojem srečju, ampak tudi nič pameti v glavi. Torej sami slaboumnosti. Gotovo je, da imamo biti ljubljanskemu Slovincu zelo hvaležni, da je tako hitro, tako ceno, tako enostavno, in kar je glavno, tudi tako zanesljivo rešil število abnormalnih ljudi na Spodnje Štajerskem. Nemoremo si žele-ti nič boljšega, kakor da nam poda še kaj vzgledov svoje vsegavedne bistroumnosti, da sreča naposled tudi nas — pamet.

Primorsko.

Javno ljudsko knjižnico ustanovi slovensko pevsko društvo Adrija v Barkovljah pri Trstu. Naj bi šla tudi druga slovenska društva na tako delo!

Črnogorske izseljence v Ameriko so že večkrat pripeljale ladje nazaj v Trst, ker jih nočejo ameriške oblasti sprejeti. Kdor je namreč že prej za delo najet, ali ne zna brati in pisati ali pa ima premalo denarja s seboj — vsakega takega ameriške oblasti takoj zavrnejo in mu zabranijo izkrcanje. Ladje morajo pripeljati izseljence seve vse zastoj nazaj, če nimajo ti svojih sredstev. Tako je pripeljala zopet zdaj ladja „Sofia“ iz Amerike v Trst nad 150 takih, črnogorskih izseljencev. Črnogorci so se hoteli nastaniti kar v luki, vsled česar je prišlo do preprirov s policijo, tako da so nekega nasilnega Črnogorca odvedli celo v zapor. Da bi jih prepeljali nazaj domov — tega pa Črnogorci nočejo.

Za potovalne učitelje. Pri tržaškem namestništvu je izpraznjeno mesto potovalnega učitelja za poljedelstvo s hrvatskim učnim jezikom. Osigurana je stalna letna plača, potni in pisarniški paušal, stanarina in 4 štiriletnice. Tozadevne prošnje je vložiti do 24. junija t. l. pri c. kr. namestništvu v Trstu, kamor se je tudi obrniti glede nadaljnjih natančnejših podatkov.

Morskega volka nenavadne velikosti so ujeli puljski financarji, ko so križarili po kvarnerskem zalivu. Na pol metra dolg trnek so nabodli kos mesa in belo cunjjo, za kar morski volk posebno rad pograbi. Som se je takoj vrgel na meso in je pogoltnil s trnekom vred. Trnek pa se mu je zapčil v gołtanec in tako je bil ujet. Z veliko težavo — morski volk je tako vlekel za verigo, na kateri je visel trnk, da bi kmalu spravil ves zadnji del parnika pod vodo — so ga privlekli v puljsko luko. Ko so pre-rezali soma, so našli v njegovem trebuhu celega delfina, kosti neke štirinogate živali, razne ribe itd.

Tržaški Italjani. Mestna delegacija hoče zavzeti v prvi seji mestnega sveta svoje stališče napram Gaučevi volilni reformi in Hohenlohe-novim izpremembam z ozirom na število italjanskih poslancev in razdelitev volilnih okrožij. O isti stvari sklepa danes na sredo zvečer Società Politica Italiana.

Lojdov parnik ponesrečen. Lojdov parnik Sofija je običal blizu Malabate na pesku. Na pomoč so mu odhitele ladje iz Tangerja in Žibraltara. Poročajo, da se ni izmed potnikov in mornarjev nihče ponesrečil.

Tržaškim in primorskim namestnikom je imenovan zopet Konrad princ Hohenlohe, bivši ministrski predsednik.

Železničarska organizacija v Trstu je štela lani 25.539 članov. Med temi je 733 Slo-vencev, od katerih jih biva 314 v Trstu.

Zidarske organizacije. Tržaška podruž-nica je imela v preteklem poslovnem letu 60 K primankljaja. Vsi dohodki so znašali 1873 kron. Dasi se ni moglo razviti društvo tako, kakor bi bilo želeto, vendar je imelo tudi v minuli dobi

precejšnje uspehe: pričelo se je vzbujati med zidarji zanimanje za organizacijo. Kakor je znano, so bili zidarji, v tem oziru do sedaj v naših krajih zelo malomarni.

Koroško.

Slast državne službe. Ni dovolj, da ubije država svoje uslužbenec samo duševno in politično, ugonablja jih tudi telesno. Tako poročajo listi, da so našli minulo nedeljo po noči na kolodvoru v Trbižu mrtvega sprevodnika Petra Oraša, ki je umrl vsled prenaporne službe, v kateri je bil neprenehoma skorej 18 ur. — Deloma je mož lahko srečen, kajti onkraj groba ne seže niti državna niti — deželna oblast.

Slovenci propadli. Lani so Slovenci v velikovski šolski svet še zmagali, letos so propadli. Razmerje glasov je bilo 14 proti 18 nemškimi. Krivi poraza so Slovenci sami: nekateri so docela odpadli, nekateri so tako omahljivi, da so brez lastnega prepričanja, jezerski župan pa je ostal celo doma. Tako seveda nikamor ne pridemo.

Napisi na novi progi. Nova železnica med Celovcem in Bistrico je bila te dni otvorena brez običajnih slovesnosti. Ne morejo pa se naveseliti Freie Stimmen, da so šele od Svetne vasi v Rožni dolini naprej dvojezični napisi na postajah, dočim niti na drugi postaji za Celovcem „Žihpolje“ (Marija Rain) ni dvojezičnega napisa, — kaj še le v Celovcu in na prvi postaji za Celovcem v Vetrinju! Torej se je železniško ministrstvo vendar le uklonilo neopravičenim zahtevam Vsenemcev! Treba je storiti energične korake zoper tako postopanje od strani ministrstva. Dolžnost vseh slovenskih in slovanskih poslancev je, da se upro takemu preziranjju Slovencev ter izposlujejo, da se ta krivica popravi ter nadomestijo samonemški napisi z dvojezičnimi.

Do 2000 ovac in mnogo krav ter volov so prignali kmetje na pliberški živinjski semenj. Kupcev je bilo zelo mnogo, tako da je živine skoro primanjkovalo. Največ kupcev je bilo razen domačih, iz Tirolske in nekaj celo iz Laškega.

Sipe so pobili velikovski Nemei na oknih št. rupertske Narodne Šole minuli teden, v noči od petka na soboto. Zlikovci so oblastem že znani.

Bekštajn pri Beljaku. Tu dobimo vsled nove železnice tudi nov železniški most. Sedanjega, ki stoji že okrog 30 let, porabijo v jesenskih plavžih za novo železo.

Novo pošto postajo otvorijo na Brdu v Ziljski Dolini. Postaja bo zvezana s poštnim uradom v Šmohoru tako, da bo skrbjeno za zvezo po dvakrat na dan.

Kranjsko.

Iz Slov. Kmetске Neodvisne Stranke.

Dol pod Ljubljano. Dolgo smo trpeli in se nismo zmenili za grde „Domoljubove“ laži. Ker pa že presegajo vse meje resnice, se odzovemo še enkrat z ozirom na to, ker je zadnji članek objavil najnesramnejše laži, ki jih je obelodanil kdaj kak list. Nimamo toliko prostega časa, da bi opazovali in gledali vaša dejanja, tem manj da bi hodili zvečer pod okna. Ne zanimamo se za vas in tudi ne delamo o vaših početjih kakih opazk. Najostudnejša laž je, da bi bili tedaj, ko so pripeljali lursko Mater božjo, delali neslane opazke, ker od nas sploh nobena zraven ni bilo, ampak je bil vsak pri svojem delu, kar smo vselej pripravljeni dokazati. S to lažjo nas hočete označiti pri tistih, ki čitajo samo „Domoljuba“ in ne dobe našega odgovora, kot brezverce in sploh bitja, katerim ni nič sveto. To torej je vaša krščanska ljubezen, o kateri vaša stranka toliko govori; to so tedaj vaša človekoljubna načela. Ta pač obstoje v tem, vsakemu, ki se ne druži z vami in ne odobrava vašega početja, podkopati njegov ugled do skrajnosti in mu uropati njegovo pošteno ime. Vaše geslo je: „Na delo krščansko“, a v resnici se glasi: „Kar ne dosežeš z resnico, dosezi pa z lažjo.“ Onim, ki jim je vsa zadeva

jasna, dado resnici prav, in tako ni čuda, če vas zapuščajo ter vas zaradi laži zelo obsojajo. Naj obstoji rajši vaša toliko hvalisana krščanska ljubezen v tem, da pometate pred svojim lastnim pragom, kjer imate gotovo mnogo smeti. Mesto da udrihate po nas, skrbite rajši za svoje, na teh imate dovolj dela — stene deželne bolnice so močne, a vendar ne tako, da bi glasovi iz nje v javnost ne doneli. Radi bi nas iz cerkve podili; saj pišete, da v cerkev še hodimo in spoštujemo Boga. Zagotovimo vas, da nas nobena sila od tega ne odvrne in da nikdar nobene osebe više ne cenimo kakor Boga. Žalibog da smo pri vas to opazili po vaši zadnji izjavi v Domoljubu. Dokler soglašate oseba, ki je pri vas več kot Bog, z Domoljubovimi lažmi in se pajdaši s takimi, kot je večni filozof, ne moremo imeti mnogo spoštovanja do nje. Omenjeni filozof se predstavlja kot vzor katolika. Po njegovih načelih človek ne umrje, ampak — sit venia — crkne. Čemu se vtikate v naše družinske razmere? V naših družinah ne grmi, še manj pa treska, pač pa v gostilni na Vidmu, kamor zahajate. Dopisnika Domoljuba torej ne bomo „izvohali“? Tisti je, ki se je izrazil, da odobruje Domoljubove dopise iz Dola in ki se skriva za imuniteto urednika-poslanca, ker nima poguma podpisati se v dopisih. Če ni dotičnik sam obrekovalec, ki si pomaga z lažjo, naj se javi, da nam bo pot do sodišča prosta. — Ne sramujemo se, da smo toliko neodvisni, da javno zahtevamo cerkvenih računov. Pripravljeni smo v pogled predložiti podroben račun radi nameravanega broda, da vsakdo lahko razvidi, da so šle kronice za razne stroške. To se je v popravku, ki se ga je v uredništvo „Domoljuba“ poslalo, izrečno povdarjalo; radovedni smo, če ga objavi. Organizirani smo, da nastopimo kot neodvisni, kar je kmetu vedno v korist in zgodilo se bode to, kar kmet že dolgo želi: da zasedejo vse zastope možje neodvisne stranke, potem šele se nam je nadejati boljših časov.

Neodvisni kmetje.

„Liberalci z Gorenjskega“! Pod tem naslovom je objavil ljubljanski „Slovenec“ z dne 22. maja t. l. št. 117 dopis, v katerem navaja imena posameznikov, ki so bili na ljubljanskem liberalnem shodu dne 25. marca t. l. kot zaupniki, ter prosi, da bi se mu naznanila še druga imena zaupnikov. Radi tega izjavljamo mi spodaj podpisani, da nismo uslužbeni „Slovenca“ in če jih je hotela klerikalna stranka sploh vedeti, naj bi poskrbela za to prej. Podgoršek iz Grada pa ni bil navzoč; torej laž. Nadalje imenovani list pravi: „Čujemo, da se vsi gorenjski liberalni „zaupniki“ strašno sramujejo in vsi taje, da so bili na liberalnem shodu“. Ni res! Kar vemo, se še nikdo ni ustrašil niti klerikalca niti liberalca, če bi ga bil kdo vprašal, ali je bil na liberalnem ali klerikalnem shodu, ker potreba se je vsakega udeležiti, ali pa nobenega. Neodvisni kmet mora spoznati načela obeh strank, da se ve vsaj proti njihovim nekoristnim načelom braniti in urediti po tem svoje ravnanje. Dobro je, da nimamo več tistih starodavnih časov, ko je imela inkvizicija še neomejeno moč. Gotovo bi nas obesili, ali pa še kaj hujšega. Če pa jih veseli, nabijejo lahko naša imena na vsak vogel po mestih in vaseh; mi se ničesar ne bojimo. Dobimo menda tudi zaslužne kolajne. Naj se ne pozabi pri tej priliki še Podgorška, drugače zna biti užaljen, ker se njegovo ime vedno po časnikih zlorablja. — Dragarjev Tone iz Velesovega — Jakob Kozelj (Krhelj), Olševk, Gorenjsko — Sajovic ml. iz Velesovega.

Hudo z dobrim. — Ko so bili pred nedavnim časom v Ljubljani srbski pevci, so se izkazali slovanoljubni Ljubljanci pri obeh predstavah s svojo odsotnostjo. Ko pa so priredili sedaj slovenski gledališki igralci iz Ljubljane predstavo v Lapovem, Šumadijski krajini srbskega kraljestva, so jih pričakovali tamošnji prvaki celo na postaji in jih spremili v mesto. To je znak slovanske gostoljubnosti, a kako sprejemajo Ljubljanci slovanske goste!?

Kmetijska družba za Kranjsko, ki je imela lani okrog 1,300.000 kron prometa in 85.809 kron čistega dobička, imela je v četrtek v ljubljanskem Mestnem Domu svoj redni občni

zbor. Važna točka dnevnega reda je bila zlasti ustanovitev deželne zavarovalnice za živino.

Urednik Slovenskega Tehnika. Praški profesor Hrasky se je mudil minulo sredo z večjo družbo čeških tehnikov v Ljubljani. Izletniki se nahajajo na znanstvenem potovanju po alpskih deželah.

Za Vilharjev spomenik. Pevsko društvo Slavec je napravilo v prostorih ljubljanskega Narodnega Doma veliko veselico v prid skladu za Vilharjev spomenik v Ljubljani. Uspeh veselice je jako velik.

V Dobropoljah na Dolenjskem prično kmalu z zgradbo nove šole, v katerih bo nastanjenih troje razredov. Nova šola bo stala nasproti sedanji.

V Črnem vrhu nad Idrijo je pogorela Lampetova hiša do tal, tako da ima gospodar škode do dva tisoč, njegov gostač Rupnik do pet sto kron. Ker je slednji sumljiv požiga, so ga oblasti zaprle.

Učinki strele. V dragarsko podružnico na Travi na Dolenjskem je udarila strela. Razdrobila je vse ženske klopi. S podboji vred je vrgla ven cerkvena vrata in ona pri zvoniku in zakristiji. Šipe v oknih je razdrobila na drobne kosce in jih razmetala daleč na okrog. V hlevu sosedne hiše je ubila vola.

Figaro.

Letos pišemo l. 1906. Kdor tega ne verjame, naj si kupi koledar, ali saj pratiko — kjerkoli naj si jo kupi, ali pri Blazniku, ali Hribarju, makari v katoliški bukvarni (na polju „kolendrov“ soglašajo namreč vse slovenske stranke) — povsod najde letnico 1906. Če tega ne stori, utegne namreč misliti, da živimo tako krog leta 1850., ko je poetom slovenski narod pri raznih — navadno pivskih prilikah in seveda v navzočnosti dam — poklanjal svoje nekoliko najivne šopke napravljene iz lilij hvaležnosti (takrat nedolžnosti), rdečih vrtnic ljubezni (pri rožah nismo napredovali!) in iz dehtečih vijolic — idealizma (svoj čas skromnosti!). Cel šopek je bil kajpada podoba — smešnosti. Že takrat; — danes je za V. ali VI. gimnazijski razred umljiv, in zato morda celo navduševalen. Živio!

Z veseljem moramo pa pozdraviti tudi delovanje „Ljubljancanke“ na kulturnem polju slovenskem. V novejšem času si je namreč izbrala nalogo počasi izolirati neobrušene Slovence, drugo leto prične izdajati tudi primerno „Modebeilage“, drugim v pouk, nam v zabavo. To pot okreca je po zasluženju samo tiste impertinentne rovtarje, ki so se drznili priti k slavnosti brez svatovske obleke. Popolnoma prav! — če naj se narod kje udeleži slavlja, kjer nastopajo boljši krogi, naj preje tudi vpraša, kak parfem je predpisan. Saj jih imamo vsakovrstne: mošus, šmarnice, pačuli, česenj, in čebulo. Zadnja sta bolj jugoslovanska, in ne čisto „salonfähig“. A v kranjskih klobasah sta povsem na mestu: s stališča „kuhoslovja“ in higijene — to bi potrdila oba Jean Schrey in dr. Robida; — prvi, ker se na špargelne in druge dobre stvari „zastopi“ — drugi, ki je dajal s svojimi higijeničnimi predavanji dobre svete — drugim.

Spoznali smo pa ob priliki Stritarjeve slavnosti tudi še nekaj drugega — namreč deželnega predsednika kranjskega, Schwarza. Med vsemi čestitkami, pozdravi in brzojavkami, namenjenimi jubilarju, odlikovala se je njegova. Milina, priprostost in toplota tona, v kateri je bila pisana, razlikovala jo je tako blagodejno od vseh ostalih, da se je čutilo mnogo prave, resnične prisrčnosti iz nje. In to je dandanes — nekaj.

Mi pa smo si v svesti, da smo v tem hipu, ko smo napisali te klevetne besede, postali prave — vladne kanalje; saj za vsakega boljšega liberalca je to zdaj jasno, evidentno in dokazano. Da smo skoraj gotovo tudi že klerikalni, je komaj dvomljivo. Podkupljeni doslej še nismo, a v kratkem se tudi to zgodi — in od tedaj naprej izhajal bo „Naš List“ na svili, tiskan z zlatimi črkami. Boste že še videli, kaki so slovenski politiki, kedar se jim seže z denarjem

pod pazduho! Doslej namreč tega slovenska javnost še ni utegnila spoznati, ker dosihmal še noben Slovenec ni bil vladen mož, in noben nikjer nikoli in nikdar nikakor ni bil podkupljen.

Dokler nas pa ne podkupijo, — kaj hočemo storiti?! Jezili se bomo, ogorčeni bomo, itd. — s kratka delali bomo, kakor delajo slovenski poeti, taki, ki radi zraven žensk sede, in taki, ki ne marajo biti mučeniki. Vsi so namreč jezni, vsi boljši slovenski poeti (O. Zupančiča nisem utegnil prašati, ker ga nikoli ni v Ljubljani, kedar ga rabim) — ostali pa, da vas zagotovim, vsi, prav vsi. In zakaj? Radi slavlja. In prav imajo. Ali ne gre tudi njim nekaj govorov, petja, godbe, šopkov, kadila in takih stvari? Čemu pa imamo društveno godbo — ali je ta samo za Stritarja? Ali niso drugi pesniki tudi pesniki, ki „trpe, da se mi veselimo“, in se še večkrat „vesele, da mi trpimo“ — no, ali ti niso tudi recimo vsaj skupnega spomenika vredni? Kaj pa dr. Tavčar, ki je že tudi nekaj spisal in izdal — kako se pa njega slavi? Pri celi Stritarjevi slavnosti se mu ni prisodilo druge uloge, kakor te, da je v prvem poročilu „Slovenskega Naroda“ izostalo (grozno), njegovo ime, katera krivica se je pa pravičnemu p. t. gospodu gospodu deželnemu odborniku v istem listu takoj drugi dan vsaj primerno popravila.

Res, tako ne sme iti dalje! Pred kratkim smo imeli tri boljše pogrebe, Doberlet, erste Klasse — sedaj veste vse! Udeležilo se jih je — to je za slovensko kulturo silno važno — nebroj dostojanstvenikov, za katere, kakor znano, Slovenci nismo bogve v kaki zadregi. Vsakega poštenega dnevnika dolžnost pa bi bila, da tudi javnost izve, kdo vse je nastopal, kar se imenuje prvoboritelj, prvak, imenitnik, velmož, odličnjak itd. Kaj še! Naši listi prinesli so samo nekaj imen, tako, da ljudje sedaj mislijo, da dostojanstvenikov II. in III. razreda, rodoljubov z dežele I. in II. vrste sploh ni več na svetu! Žalostna nam majka!

Ker sem že pri pogrebih in sem postal žalosten, naj tudi omenim, da je Henrik Ibsen umrl. Slovenec ni bil, če ne bi bil že preje umrl. Pri nas bi ga namreč ubili prav gotovo že v zgodnji mladosti t. j. od 20—50. leta. Na Severu so ga sicer tudi ubijali, ali v čast jim bodi povedano, da tega vsaj niso delali ljudje, ki pravijo, da čislajo pogum in moštvo, in da se bore za — svobodo misli in besede! Ako bi pa mi le mogli obdržati si kakega 77letnega Ibsena, ki bi imel tudi jako mnogo povpraševati in raz-

reševati, prepustili bi ga naši zreli starci v obžudovanje nezreli — mladini.

Pa še to težko! Za vzgled se ga staviti skoro ne da, ker je bil mož socijalnim demokratom precej naklonjen, dasi živeč nad strankami, tako da bi ga pri nas noben dnevnik že s stališča strankarskega programa hvaliti ne mogel. Potem se je rad mešal v stvari, ki ga nič brigale niso — rogovilil je, bi se reklo po poljansko — spodkopaval je avtoritete in rušil ugled na vseh koncih in krajih, no, in konečno je bil sploh puntar. Tudi ni bil tega mnenja, da bi moral za košček kruha kleče plaziti se pred vsakim mogotcem, in da bi za trdo prislužene skorje moral prodati poleg svoje delavske moči tudi še svoje misli in svoje prepričanje. Poleg tega ni obožaval svojih višjih, kar mora storiti vsak dober, vzgleden Slovenec; prav posebno takih ni spoštoval, ki tega niso zaslužili. Za dobro slovensko biografijo pa Henrik Ibsen sploh ni poraben, ker ni bil v nižjem gimnaziju nikdar „med prvimi“, na višjem pa ne odličnjak; tudi ga profesorji niso nikoli dosti cenili. Zato tudi ni iz njega nič posebnega postalo. Medicino je študiral, izpita seveda ni nobenega napravil, da ne govorim o doktoratu. Ostal in postal je torej — samo, samo — Henrik Ibsen.

Če pa se ozremo na ono, kar je storil — kako neznatno je vse to! Nekaj knjig je izdal, vseh vkup morda toliko, kakor katoliška tiskarna v enem letu molitvenikov. In ti so dobre knjige — a Ibsenove stvari? — Kaj si kupimo zanje? Kaj imamo od njih? — Saj jih ne čitamo, saj jih ne umevamo, živimo še nadalje v toposti in onemoglosti duha, in ljubimo svoje umazane, blatne ceste.

In vendar, kako zamotana in opotekajoča je pot posameznikova, kako malenkostna, lice-merska, lažniva in vendar usmiljenja vredna naša družba, kakor zastareli in prhli državni stebri, kakor okorna, brezdušna in otročja cerkvena vera, človeštvo pa hodi s trudnimi, zastajajočimi koraki svojo težko, krvavo, medlo pot — hodi in gre naprej — počasi a vendar vedno naprej!

Ali ni to nekaj takega, kar je Ibsen do-gnal in razkril, ta revolucionar in brezverec, ki se je ondi smejal, kjer so drugi jokali, ki je ondi klel, kjer so drugi molili? Sedaj je do-živel, in kar ga še čaka, je — pekel. Nič ne de — saj ga niti na zemlji izvestno mnogokrat ni pogrešal, in sedaj naj pride, kamor je hotel, tja, kjer gore duše, vse tiste duše, ki so bile ognjene od nekega že — tu!

Tri goldinarje velja poštni zabojček brutto 5 kilo (okoli

50 do 60 kosov) **toaletnega mila (odpadkov)** lepo sortiranega z vijoličnim, rožnim, heliotrop, mošusovim, šmarničnim breskvinim itd. duhom.

Razpošilja proti povzetju podjetje Manhattan Budapešta, VII. Bezeredy ul. 3.

Zakonito zavarovano.
Vsako ponarejanje in ponatiskovanje kaznjivo.
Edino pravi je
Thierryjev balzam
le z zeleno znamko z nuno.

Staroslaven, neprekosljiv zoper mo-
tenje prebavljanja, krče v želodcu, ko-
liko, prehlajenje (katar), prsne bolezni,
influenca itd. itd.

Cena: 12 malih ali 6 dvojnatih steklenic ali 1 velika po-
sebna steklenica s patent. zamaškom K 5.— franko.
Thierryjevo centifolijsko mazilo splošno znano kot „non plus ultra“
za vse še tako zastarane rane, vnetja, poškodbe, ture in
otekline vseh vrst. — Cena: 2 lončka K 3-60 franko raz-
pošilja le proti predplači ali povzetju 22

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogaški Slatini.

Brošuro s tisoči zahvalnih pisem zastonj in franko.
Dobiva se skoro v vseh lekarnah in medicin. drogerijah.

Vir zdravja so
brezalkoholne pijače

mej temi s pomočjo

Maršnerjevih šumečih limonadnih bonbonov
okus malin, citron, jagod, črešenj,
dišečih jagod prirejene

šumeče limonade
nedosežne.

Edino pristne s to varstveno znamko.

Vsakoletna poraba nad 40 milijonov.

Edini izdelovalec

Prva češka akcijska družba
orientalnih sladkornih in čokolad-
nih izdelkov

Kraljevi Vinogradi, prej A. Maršner. & Co.

5 kron in več zaslužka na dan!

Iščejo se osebe obeh spolov, ki
bi pletle na naših strojih. —
Preprosto in hitro delo vse
leto doma. — Ni treba znati
ničesar. Oddaljenost ne škodi
nič in blago prodamo mi. 20

Družba pletilnih strojev
za domače delavce
Tom. H. Whittick & Co.
Praga, Petrske námesti 7—254.
Budapešta, Havas utca 3—254.

„Naš List“!
Zahtevajte

Linec o/D.

Ces. kralj. privil. tov. za kav. sur.
16. grūd. 1880, št. 13120.

Cenjenim gospodinjam
priporočamo najtopleje

pravi : Franckov: pridatek k kavi

kot najboljši kavni surogat,
izdelovan iz tozemskih surovin

v domači tovarni

Henr. Francka sinov

v Zagrebu.

Varstvena znamka.

D. X 7371 Mz. 06 I.

J. W. L.